

**AZERBAYCAN VE TÜRKİYE’NİN ENERJİ KORİDORLARININ
AVRUPA ENERJİ PAZARLARINA ETKİSİ**

**THE IMPACT OF AZERBAIJAN AND TÜRKİYE’S ENERGY CORRIDORS ON
EUROPEAN ENERGY MARKETS**

Sevgi SEZER*

*Geliş Tarihi: 22.07.2024
(Received)*

*Kabul Tarihi: 16.05.2025
(Accepted)*

ÖZ: Bu çalışma, Azerbaycan ve Türkiye’nin enerji koridorları aracılığıyla Avrupa enerji pazarına olan etkilerini derinlemesine incelemeyi amaçlamaktadır. Özellikle, bu iki ülkenin enerji koridorları üzerinden gerçekleştirdikleri doğalgaz ve petrol sevkiyatlarının, Avrupa’nın enerji arz güvenliği ve çeşitliliğine nasıl katkıda bulunduğunu ve bölgesel enerji politikalarını nasıl şekillendirdiğini araştırmaktadır. Çalışmanın önemi, enerji arzının coğrafi dağılımının ve enerji nakil yollarının, küresel enerji güvenliği ve enerji piyasalarının istikrarı üzerinde belirleyici bir rol oynaması gerçeğinden kaynaklanmaktadır. Azerbaycan ve Türkiye’nin enerji koridorları, Avrupa’nın Rusya gibi geleneksel tedarikçilere olan bağımlılığını azaltma çabalarında önemli bir alternatif sunmaktadır. Bu enerji koridorlarının, Avrupa enerji pazarına etkisi, bölgesel enerji güvenliği, politik istikrar ve ekonomik kalkınma açısından kritik öneme sahiptir. Araştırma, enerji koridorların Avrupa enerji pazarına olan etkilerini detaylı bir şekilde inceler. Sonuç olarak, bu çalışma, Azerbaycan ve Türkiye’nin enerji koridorları aracılığıyla Avrupa enerji pazarına olan etkilerinin, bölgesel enerji güvenliğine ve enerji politikalarının şekillendirilmesine önemli katkılar sağladığını göstermektedir. Ayrıca, bu koridorların Avrupa’nın enerji arz çeşitliliğini artırdığı ve enerji bağımlılıklarını azalttığı sonucuna varmaktadır. Çalışma, enerji koridorlarının gelecekteki gelişimine yönelik politika önerileri sunarak, bu koridorların Avrupa ve genel olarak küresel enerji pazarları için taşıdığı potansiyeli vurgulamaktadır. Bu nedenle, enerji koridorlarının stratejik öneminin farkında olan politika yapıcılarının ve enerji sektörü liderlerinin, bu koridorların sürdürülebilirliğini ve etkinliğini artıracak stratejiler geliştirmeleri gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Enerji Koridorları, Azerbaycan, Türkiye, Avrupa Enerji Pazarı, Enerji Güvenliği

ABSTRACT: This research seeks to extensively evaluate the effects of Azerbaijan and Türkiye on the European energy market via their energy corridors. It focuses on how natural gas and oil exports across these energy corridors contribute to Europe’s energy security and variety, as well as how they influence regional energy policy. The study’s relevance arises from the fact that the geographic distribution of energy supply and transmission channels is critical to global energy security and market stability. The energy corridors of Azerbaijan and Türkiye provide an important option in Europe’s efforts to minimize reliance on conventional

* Doç. Dr., Balıkesir Üniversitesi, Burhaniye Uygulamalı Bilimler Fakültesi, Finans ve Bankacılık Bölümü, sevgi.sezer@balikesir.edu.tr, ORCID: 0000-0001-6958-3329.

OPEN ACCESS

© Copyright 2025 Sezer

suppliers such as Russia. The influence of these energy corridors on the European energy market is vital for regional energy security, political stability, and economic growth. The research thoroughly assesses the effects of energy corridors on the European energy market. Lastly, this examination shows that Azerbaijan and Türkiye's energy corridors have a substantial influence on the European energy market, contributing to regional energy security and the formation of energy policy. Furthermore, it indicates that these corridors boost Europe's energy supply variety while decreasing its energy dependence. The report highlights the potential of energy corridors for Europe and global energy markets in general by making policy suggestions for their future development. Policymakers and energy sector executives who understand the strategic relevance of energy corridors must devise ways to improve their sustainability and efficiency

Key Words: Energy Corridors, Azerbaijan, Türkiye, European Energy Market, Energy Security

EXTENDED ABSTRACT

The global energy landscape is in a state of continuous evolution, influenced by various complex geopolitical and economic factors. One of the critical elements in this dynamic landscape is the strategic role of energy corridors in ensuring the security and diversity of energy supplies. This comprehensive study aims to thoroughly investigate the significant impacts of Azerbaijan and Türkiye on the European energy market through their vital energy corridors. Specifically, it explores how the natural gas and oil shipments conducted via these energy corridors contribute to Europe's energy supply security and diversity, and how they shape regional energy policies. The primary objective of the study is to provide a comprehensive evaluation of the role of Azerbaijan and Türkiye in the European energy market and the effects of this role on regional and global energy dynamics.

The significance of the study stems from the geographical distribution of energy supply and energy transmission routes, which play a decisive role in global energy security and the stability of energy markets. The energy corridors of Azerbaijan and Türkiye offer a significant alternative in Europe's efforts to reduce its dependence on traditional suppliers such as Russia. These corridors, including the Baku-Tbilisi-Ceyhan (BTC) pipeline, the Trans-Anatolian Natural Gas Pipeline (TANAP), and the Southern Gas Corridor, are pivotal in diversifying Europe's energy sources and routes, thereby enhancing energy security and reducing vulnerability to geopolitical risks.

The energy corridors from Azerbaijan through Türkiye to Europe significantly enhance Europe's energy supply security and diversity.

The BTC pipeline, for instance, provides an alternative route for Caspian oil, bypassing the congested and politically sensitive Straits of Hormuz. TANAP and the Southern Gas Corridor facilitate the transportation of natural gas from the Caspian region to Europe, reducing dependency on Russian gas supplies. These corridors not only diversify the sources of energy but also provide multiple routes, which is crucial for mitigating risks associated with supply disruptions.

The strategic partnership between Azerbaijan and Türkiye in developing these energy corridors has profound implications for regional energy policies. European countries have been prompted to reconsider their energy strategies, focusing on enhancing infrastructure, securing long-term supply contracts, and fostering regional cooperation. The successful

implementation of these corridors has also influenced the EU's external energy policy, leading to a greater emphasis on building strategic partnerships with energy-producing countries and transit states.

The development of energy corridors has significant economic benefits for both Azerbaijan and Türkiye. For Azerbaijan, these corridors provide critical revenue from transit fees and energy exports, supporting economic growth and development. For Türkiye, serving as a vital energy transit hub enhances its geopolitical significance and economic leverage. Additionally, the increased economic interdependence among Europe, Türkiye, and Azerbaijan contributes to political stability and fosters stronger diplomatic ties.

The future projections of these energy corridors indicate a continued emphasis on expanding capacity and enhancing connectivity. Projects such as the expansion of TANAP and the potential development of new pipelines and LNG terminals are expected to further integrate the European energy market with the Caspian region. However, these developments also come with challenges, including the need for substantial investment, geopolitical tensions, and regulatory hurdles.

Investment in infrastructure, such as pipelines, LNG terminals, and storage facilities, is essential to manage supply disruptions and capitalize on strategic energy corridors. Ensuring the resilience and reliability of these infrastructures is crucial for maintaining a stable energy supply. Promoting regional cooperation between Europe, Türkiye, and Azerbaijan can lead to a more integrated and resilient energy market. Collaborative efforts in energy trade, infrastructure development, and policy alignment are vital for the long-term success of energy corridors.

While energy corridors play a critical role in the current energy landscape, long-term sustainability requires a transition towards renewable energy. Investments in renewable energy sources and technologies will ensure a balanced and sustainable energy mix for the future.

1. GİRİŞ

Avrupa enerji piyasası, küresel enerji dinamiklerinin merkezinde yer almaktadır. Enerji arz güvenliği, sürdürülebilir kalkınma ve ekonomik istikrar açısından kritik bir öneme sahiptir. Avrupa'nın enerji ihtiyaçları, fosil yakıtlardan yenilenebilir enerji kaynaklarına geçiş süreciyle birlikte daha da karmaşık bir hale gelmiştir. Bu geçiş, Avrupa'nın enerji arzını çeşitlendirmeyi ve daha fazla enerji bağımsızlığı sağlamayı hedeflemektedir. Azerbaycan ve Türkiye, bu çerçevede, Avrupa için stratejik enerji ortakları olarak öne çıkmaktadır. Azerbaycan, Hazar Bölgesi'nin zengin hidrokarbon rezervleri ile önemli bir kaynak ülke; Türkiye ise bu enerjinin Avrupa pazarlarına ulaştırılmasında kritik bir transit ülke rolü üstlenmektedir.

Özellikle, Azerbaycan'ın enerji ihracatı, Avrupa'nın enerji arz çeşitliliği stratejisinde önemli bir yer tutmaktadır. Azerbaycan'ın Hazar Denizi'ndeki enerji kaynaklarının geliştirilmesi ve bu enerjinin Avrupa'ya taşınması, bölgesel ve uluslararası enerji politikaları açısından büyük bir önem taşımaktadır. Türkiye'nin jeostratejik konumu ise, Doğu-Batı enerji koridorlarının vazgeçilmez bir parçası

olarak Avrupa enerji güvenliği için elzemdir. Bu enerji koridorları, Rusya gibi geleneksel tedarikçilere olan bağımlılığı azaltarak Avrupa'nın enerji kaynaklarını çeşitlendirmesine olanak tanır.

Bu çalışmanın temel amacı, Azerbaycan ve Türkiye üzerinden geçen enerji koridorlarının Avrupa enerji piyasası üzerindeki etkilerini analiz etmektir. Araştırma, Avrupa enerji piyasasının mevcut durumunu tanımlayacak, Azerbaycan ve Türkiye'nin stratejik rollerini değerlendirecek ve bu iki ülkenin Avrupa enerji arzındaki etkinliklerini ve bu etkinliklerin Avrupa enerji güvenliği üzerindeki sonuçlarını inceleyecektir.

Araştırmanın kapsamı, aynı zamanda, enerji koridorlarının gelecekteki gelişim senaryolarını ve bu koridorların Avrupa'nın genel enerji politikaları ve arz güvenliği stratejileri ile olan ilişkilerini de içermektedir. Çalışma, Avrupa, Azerbaycan ve Türkiye arasındaki mevcut ve potansiyel enerji işbirliklerini detaylı bir şekilde incelerken, enerji nakil altyapılarının teknik ve ekonomik yönlerini de ele alacaktır.

2. AZERBAYCAN VE TÜRKİYE'NİN ENERJİ KAYNAKLARI VE KAPASİTELERİ

Yükselen bir ekonomik ve siyasi güç olarak ve giderek daha belirgin bir bölgesel aktör olarak, Türkiye'nin çıkarları, Azerbaycan'ın dış ilişkilerinde göz önünde bulundurulması gereken temel bir faktördür. İki ülke geleneksel olarak yapıcı ikili ilişkilere sahip olmalarına rağmen, enerji ile ilgili hedefleri bazen biraz çelişkili görünmüş olabilir. Kendi enerji kaynaklarına sahip olmaması nedeniyle Türkiye, genellikle kendisini Asya, Orta Doğu ve Avrupa pazarlarını birbirine bağlayan bir transit merkez olarak konumlandırmaya eğilimlidir. Öte yandan, Azerbaycan yalnızca petrol ve gaz ürünlerinin önemli bir ihracatçısı değil, aynı zamanda bu aynı transit rotaların potansiyel bir durağıdır. Bu hedefler birbirini iptal eder gibi görünse de, vurgulanması gereken nokta, enerjiyle ilgili işbirliğinin iki ülke arasında güçlü kalmasıdır, çünkü her ikisinin de kilit bir bölgede fiilen vazgeçilmez aktörler olarak kalma konusunda önemli çıkarları bulunmaktadır. Ayrıca, kritik Bakü-Tiflis-Ceyhan (BTC) boru hattı gibi mevcut büyük ölçekli projelerde ortak olarak yer almaktadırlar (Szoke ve Egeresi, 2017: 16).

2.1. Azerbaycan'ın Enerji Kaynakları

Azerbaycan, enerji sektöründe önemli bir konuma sahiptir, özellikle petrol ve doğalgaz rezervleri bakımından zengindir. Azerbaycan'ın enerji kaynakları, ülkenin ekonomik kalkınmasında temel bir rol oynamakta ve Avrupa enerji piyasasına önemli katkılarda bulunmaktadır.

2.1.1. Azerbaycan'ın Petrol ve Doğalgaz Rezervleri

Azerbaycan, Hazar Denizi bölgesindeki önemli petrol ve doğalgaz rezervleriyle tanınır. Ülke, Sovyetler Birliği döneminden bu yana petrol üretiminde önemli bir merkez olmuş ve bağımsızlığını kazandıktan sonra bu sektördeki

yatırımlarını artırmıştır. 2020 yılında, Azerbaycan'ın kanıtlanmış petrol rezervleri yaklaşık 7 milyar varil, doğalgaz rezervleri ise yaklaşık 2.6 trilyon metreküp olarak tahmin edilmiştir. Bu rezervler, Azerbaycan'ı dünya enerji piyasalarında stratejik bir oyuncu yapmaktadır (Sarkhanov ve Huseynli, 2023: 6-8).

2.1.2. Mevcut ve Planlanan Enerji Üretim Projeleri

Azerbaycan enerji sektöründe bir dizi önemli projeyi hayata geçirmiştir. Bunlardan en bilineni, Bakü-Tiflis-Ceyhan (BTC) petrol boru hattıdır. Bu boru hattı, Azerbaycan'ın Hazar Denizi'ndeki petrolünü Türkiye üzerinden uluslararası pazarlara taşımaktadır. BTC, sadece Azerbaycan için değil, aynı zamanda enerji koridorları üzerinden Avrupa'ya petrol sağlayan bir köprü görevi görürken, enerji güvenliği açısından da Avrupa için hayati önem taşımaktadır. Ayrıca, Azerbaycan, Güney Kafkasya Enerji Koridoru'nun bir parçası olan ve doğalgazı Hazar Denizi'nden Avrupa'ya taşımayı hedefleyen Trans-Anadolu Doğalgaz Boru Hattı (TANAP) ve Trans-Adriyatik Boru Hattı (TAP) projelerinde de kilit bir role sahiptir. Bu projeler, Avrupa'nın Rus gazına olan bağımlılığını azaltmayı hedeflemekte ve böylece enerji kaynaklarının çeşitlendirilmesine katkıda bulunmaktadır (Dikkaya ve Tıgılı, 2015: 100-101; Özdemir vd., 2015: 97-99). Planlanan projeler arasında, daha fazla *off-shore* (açık deniz) petrol ve doğalgaz keşfi ve yeni boru hatları gibi altyapı gelişimleri yer almaktadır. Azerbaycan hükümeti ve uluslararası enerji şirketleri arasındaki iş birlikleri, bu tür projelerin finansmanı ve geliştirilmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Bu projeler, Azerbaycan'ın enerji ihracat kapasitesini artırarak ulusal ekonomiye önemli katkılar sağlamakta ve Avrupa'nın enerji arz güvenliğine stratejik bir destek sunmaktadır. Azerbaycan'ın enerji projeleri ve kapasiteleri, ülkenin uluslararası enerji piyasalarındaki etkisini artırmakta ve Avrupa enerji piyasası üzerindeki stratejik rolünü pekiştirmektedir (Sadik-Zada ve Gatto, 2021: 491-495).

2.2. Türkiye'nin Jeostratejik Konumu ve Enerji Transit Koridorlarındaki Rolü

Türkiye, Avrasya kıtasının kesişme noktasında yer alması nedeniyle, enerji taşımacılığı açısından stratejik bir öneme sahiptir. Bu konumu, Türkiye'yi Doğu'dan Batı'ya enerji taşıyan bir merkez haline getirmekte ve Avrupa, Orta Doğu ve Kafkasya arasında bir enerji köprüsü işlevi görmesini sağlamaktadır. Türkiye'nin bu jeostratejik konumu hem ekonomik hem de politik açıdan önemli enerji transit koridorlarının bir parçası olmasına imkân tanımaktadır. Türkiye, özellikle son yıllarda enerji transit koridorları üzerindeki etkinliğini artırmaya yönelik adımlar atmıştır. Bu çerçevede, Avrupa'nın enerji arz güvenliği stratejileriyle uyumlu şekilde, çeşitli boru hatları ve enerji nakil yollarının geliştirilmesine öncülük etmektedir. Türkiye'nin enerji transit ülke olarak oynadığı rol, Avrupa'nın enerji çeşitliliğini ve arz güvenliğini desteklemekte büyük bir önem taşımaktadır (Demir, 2013: 2-5).

2.2.1. Türkiye Üzerinden Geçen Başlıca Boru Hatları ve Enerji Koridorları

2.2.1.1. Bakü-Tiflis-Ceyhan (BTC) Petrol Boru Hattı

Bakü-Tiflis-Ceyhan (BTC) petrol boru hattı, Türkiye'nin enerji transit ülke olarak önemli projelerinden biridir. Bu boru hattı, Azerbaycan'ın Bakü şehrinde başlayarak Gürcistan'ın Tiflis kentinden geçip Türkiye'nin Ceyhan limanına ulaşır. BTC, yıllık ortalama 1 milyon varil petrol taşıma kapasitesine sahiptir ve Avrupa'nın petrol ihtiyacının önemli bir kısmını karşılamaktadır. Boru hattının işletilmesi, Türkiye'nin enerji sektöründeki uluslararası işbirliklerini ve kapasitesini artırmıştır.

Bakü-Tiflis-Ceyhan (BTC) petrol boru hattı, Azerbaycan, Gürcistan ve Türkiye üzerinden geçen ve Kafkasya'dan Türkiye'nin güneyine, oradan da global pazarlara uzanan büyük bir enerji altyapı projesidir. Bu boru hattı, sadece enerji taşımacılığı açısından değil, aynı zamanda jeopolitik önemi nedeniyle de dikkate değerdir.

Projenin Özellikleri ve Kapasitesi: BTC boru hattı, Azerbaycan'ın başkenti Bakü'den başlar, Gürcistan'ın başkenti Tiflis üzerinden geçer ve Türkiye'nin Akdeniz kıyısındaki Ceyhan limanında son bulur. Toplam uzunluğu yaklaşık 1,768 kilometre olan boru hattının yapımı, 2002 yılında başlamış ve 2005 yılında tamamlanmıştır. Boru hattı, özellikle zorlu coğrafi koşullar altında, yüksek dağlardan ve sismik aktivitelerin yoğun olduğu alanlardan geçmektedir, bu da mühendislik açısından büyük bir başarıdır. BTC'nin toplam kapasitesi, günlük yaklaşık 1.2 milyon varil ham petrol taşıma kapasitesine sahiptir. Bu kapasite, Avrupa'nın petrol ihtiyacının önemli bir bölümünü karşılayabilecek düzeydedir ve boru hattı, Hazar bölgesinin petrolünü Batı pazarlarına taşımada kritik bir role sahiptir (Starr ve Cornell, 2005: 10-11)

Harita 1. Bakü -Tiflis - Erzurum Doğal Gaz Boru Hattı (BTE)

Kaynak: https://tr.wikipedia.org/wiki/Bak%C3%BC-Tiflis-Erzurum_Do%C4%9Falgaz_Boru_Hatt%C4%B1 (15.07.2024).

Avrupa Enerji Piyasasına Etkileri: BTC boru hattının Avrupa enerji piyasasına etkileri çok yönlüdür. Öncelikle, Avrupa'nın enerji arz güvenliğine önemli bir katkı sağlamaktadır. Rusya ve Orta Doğu'daki geleneksel tedarik yollarına bir alternatif olarak, BTC, Avrupa'nın enerji kaynaklarını çeşitlendirmesine ve böylece enerji arz güvenliğini artırmasına olanak tanır. Bu çeşitlilik, enerji arzında meydana gelebilecek kesintilere karşı Avrupa'nın daha dayanıklı hale gelmesine yardımcı olur. Ekonomik açıdan, BTC, transit ülkeler olan Azerbaycan, Gürcistan ve Türkiye için önemli gelir kaynakları sağlamaktadır. Bu ülkeler, boru hattından elde edilen transit ücretleri ve diğer ilgili gelirlerle ekonomik fayda sağlamaktadır. Ayrıca, bu proje bölgesel işbirliğini ve ekonomik kalkınmayı teşvik eden bir araç olarak işlev görmekte ve bölge ülkeleri arasındaki politik ve ekonomik bağları güçlendirmektedir. Çevresel ve sosyal açıdan, BTC'nin yapımı sırasında çeşitli zorluklar ve eleştiriler de olmuştur. Boru hattının geçtiği bölgelerdeki ekolojik dengeler ve yerel topluluklar üzerindeki etkileri, projenin sürdürülebilirlik ve çevresel yönetim stratejilerinin önemini artırmıştır. Bu bağlamda, proje yöneticileri çevresel koruma önlemleri ve sosyal uyum programları geliştirmek zorunda kalmışlardır.

Sonuç olarak, Bakü-Tiflis-Ceyhan petrol boru hattı, Avrupa'nın enerji arz güvenliği stratejisinde önemli bir yere sahiptir. Bu proje, Avrupa için stratejik enerji çeşitliliği sağlamanın yanı sıra, transit ülkelerin ekonomik ve politik istikrarına da katkıda bulunmaktadır. BTC, bölgesel ve küresel enerji piyasalarını şekillendiren önemli bir faktördür ve enerji koridorları üzerinden Avrupa'ya olan enerji akışında kritik bir rol oynamaktadır (Sadik-Zada ve Gatto, 2021: 499).

2.2.1.2. Trans-Anadolu Doğalgaz Boru Hattı (TANAP)

Trans-Anadolu Doğalgaz Boru Hattı (TANAP), Azerbaycan'ın Şah Deniz gaz sahasından Avrupa'ya doğalgaz taşıyan bir başka kritik projedir (Dikkaya ve Demirci, 2013: 211). TANAP, Türkiye üzerinden geçerek, Yunanistan sınırında Trans-Adriyatik Boru Hattı (TAP) ile birleşir ve Avrupa'nın çeşitli bölgelerine doğalgaz sağlar. Bu proje, Türkiye'nin enerji arzındaki rolünü pekiştirmekte ve Avrupa'nın enerji kaynaklarını çeşitlendirmekte büyük bir rol oynamaktadır.

Trans-Anadolu Doğalgaz Boru Hattı (TANAP), Azerbaycan'dan başlayıp Türkiye üzerinden Avrupa'ya doğalgaz taşıyan stratejik bir enerji altyapısıdır. Bu boru hattı, Güney Kafkasya Enerji Koridoru'nun bir parçası olarak, Avrupa'nın enerji çeşitliliğine katkıda bulunmayı ve enerji güvenliğini artırmayı hedeflemektedir (Ekici ve Arpa, 2021: 273-275).

Hattın Kapasitesi ve Teknik Özellikleri: TANAP, yaklaşık 1,850 kilometre uzunluğunda olup, Azerbaycan'ın Şah Deniz gaz sahasından Türkiye'nin Edirne iline kadar uzanır. Projenin teknik özellikleri, zorlu coğrafyalar üzerinden geçen büyük çaplı bir boru hattı yapısını içerir. Bu yapı, yüksek basınç altında doğalgaz taşıyabilme kapasitesine sahip boruları ve ileri mühendislik tekniklerini kullanır.

Boru hattının inşası sırasında, sismik aktivite, erozyon ve diğer çevresel faktörler göz önünde bulundurularak özel tasarım ve malzemeler tercih edilmiştir.

TANAP'ın başlangıç kapasitesi yıllık yaklaşık 16 milyar metreküp doğalgazdır. Ancak bu kapasite, ihtiyaç ve ek altyapı gelişmelerine bağlı olarak 31 milyar metreküpe kadar çıkarılabilir. Bu özellikler, TANAP'ı Avrupa'ya doğalgaz sağlama konusunda güvenilir ve etkin bir araç haline getirmektedir (Oran, 2020: 204-205).

Harita 2. Trans- Anadolu Doğal Gaz Boru Hattı (TANAP)

Kaynak: Star Gazetesi (2024). TANAP'a ilk gaz, <https://m.star.com.tr/ekonomi/tanapa-ilk-gaz-haber-1348198/> (15.07.2024)

Avrupa'ya Doğalgaz Sağlamadaki Önemi: TANAP, Avrupa'nın Rusya gibi geleneksel tedarikçilere olan bağımlılığını azaltma çabalarında kritik bir role sahiptir. Boru hattı, Hazar Bölgesi'nden gelen doğalgazı Avrupa pazarlarına doğrudan taşıyarak, Avrupa'nın enerji arz kaynaklarını çeşitlendirir ve enerji güvenliğini artırır. Bu çeşitlendirme, Avrupa Birliği'nin enerji politikalarıyla uyumlu olup, bölge ülkeleri arasındaki enerji bağımlılıklarını dengeler ve potansiyel politik riskleri minimize eder (Arman ve Gürsoy, 2022: 7-10).

Ekonomik açıdan, TANAP Avrupa enerji piyasalarında rekabeti artırarak doğalgaz fiyatlarını dengeler. Bu durum, Avrupa'daki tüketiciler ve sanayiler için maliyet avantajları sağlar ve daha geniş ekonomik faydalar yaratır. Ayrıca, boru hattının geçtiği ülkelerde istihdam oluşturmaları ve yerel ekonomilere katkıda

bulunması, bu projenin bölgesel kalkınma üzerindeki etkilerini de göstermektedir. Çevresel açıdan, TANAP'ın modern ve çevreye duyarlı tasarımı, karbon emisyonlarının azaltılmasına yardımcı olur. Doğalgaz, kömür gibi daha kirletici enerji kaynaklarına kıyasla daha temiz bir alternatif sunarak Avrupa'nın sürdürülebilir enerji hedeflerine ulaşmasına destek olmaktadır (Yılmaz, 2021: 33-38).

Sonuç olarak, Trans-Anadolu Doğalgaz Boru Hattı (TANAP), Avrupa'nın enerji güvenliği, ekonomik istikrar ve çevresel sürdürülebilirlik hedeflerine önemli katkılarda bulunmaktadır. Bu proje, Avrupa'nın enerji kaynaklarını çeşitlendirerek daha güvenli ve bağımsız bir enerji geleceği yaratma potansiyeline sahiptir. TANAP, böylece, Avrupa ve Türkiye arasında enerji bağlarını güçlendirirken, aynı zamanda bölgesel işbirliği ve ekonomik kalkınmayı teşvik eden bir platform olarak işlev görmektedir.

2.2.2. Rusya'nın Türkiye Aracılığıyla Avrupa'ya Doğalgaz İhracatı

Enerji, uluslararası ilişkilerin ve jeopolitik dinamiklerin merkezinde yer alan bir unsurdur. Özellikle doğalgaz, ülkelerin enerji güvenliğini sağlamak ve ekonomik istikrarı sürdürmek için kritik bir kaynak olarak öne çıkmaktadır. Rusya, Avrupa'nın en büyük doğalgaz tedarikçisi konumundadır ve Türkiye, bu tedarik zincirinde önemli bir transit ülke rolü üstlenmektedir.

2.2.2.1. Rusya'nın Enerji Politikaları ve Türkiye ile İlişkileri

Rusya, enerji kaynaklarını kullanarak uluslararası alanda etkisini artırmayı hedefleyen bir enerji süper gücü olarak tanımlanabilir. Doğalgaz, Rusya'nın enerji ihracatında önemli bir yer tutmakta ve özellikle Avrupa pazarında stratejik bir araç olarak kullanılmaktadır (Kakışım, 2017: 518). Türkiye, coğrafi konumu itibarıyla Rus doğalgazının Avrupa'ya taşınmasında kritik bir köprü işlevi görmektedir. Türkiye'nin enerji politikaları, bu bağlamda Rusya ile olan ilişkilerini derinleştirmekte ve enerji güvenliğini artırma çabalarını desteklemektedir (Demir, 2019: 573-574). Rusya'nın Türkiye ile olan enerji işbirliği, özellikle Türk Akımı gibi projelerle somutlaşmaktadır. Türk Akımı, Rus doğalgazının Türkiye üzerinden Avrupa'ya taşınmasını amaçlayan bir boru hattı projesidir. Bu proje, Avrupa'nın enerji güvenliğini sağlamak ve Rusya'nın doğalgaz ihracatını çeşitlendirmek amacıyla geliştirilmiştir. Türk Akımı'nın hayata geçirilmesi, Rusya'nın Avrupa pazarındaki etkisini artırmakta ve Türkiye'nin enerji transit ülkesi olarak rolünü pekiştirmektedir.

2.2.2.2. Avrupa'nın Enerji Güvenliği ve Alternatif Tedarik Yolları

Avrupa, enerji güvenliğini sağlamak için çeşitli stratejiler geliştirmekte ve alternatif tedarik yolları arayışında bulunmaktadır. Rusya'nın enerji bağımlılığı, Avrupa ülkeleri için bir risk teşkil etmekte ve bu durum, enerji çeşitliliği arayışını hızlandırmaktadır (Coşkun, 2023: 337-339). Türkiye, bu bağlamda önemli bir alternatif olarak öne çıkmakta ve Rus doğalgazının Avrupa'ya ulaşımında kritik bir

rol oynamaktadır. TANAP (Trans Anadolu Doğalgaz Boru Hattı) projesi, Azerbaycan gazının Türkiye üzerinden Avrupa'ya taşınmasını sağlamaktadır. Bu proje, Avrupa'nın enerji arzını çeşitlendirmek ve Rusya'ya olan bağımlılığı azaltmak amacıyla geliştirilmiştir (Çalışkan vd., 2021: 1091). TANAP, Türkiye'nin enerji güvenliğini artırmakta ve aynı zamanda Rusya'nın doğalgaz pazarındaki etkisini dengelemeye yardımcı olmaktadır.

2.2.2.3. Jeopolitik Etkiler ve Enerji Güvenliği

Rusya'nın Türkiye aracılığıyla Avrupa'ya doğalgaz satma projeleri, jeopolitik dinamikleri de etkilemektedir. Bu projeler, enerji güvenliğini sağlamak için ülkeler arasındaki ilişkileri şekillendirmekte ve enerji diplomasisi alanında önemli bir rol oynamaktadır (Ahn ve Juraev, 2023). Türkiye, Rus doğalgazının Avrupa'ya ulaşımında kritik bir transit ülke olarak, enerji güvenliği açısından stratejik bir konumda bulunmaktadır. Ancak, bu durum aynı zamanda Türkiye'nin enerji bağımlılığını da artırmaktadır. Türkiye, doğalgaz ihtiyacının büyük bir kısmını Rusya'dan karşılamakta ve bu durum, enerji güvenliği açısından riskler doğurabilmektedir. Bu nedenle, Türkiye'nin enerji politikaları, enerji kaynaklarını çeşitlendirme ve alternatif tedarik yolları arayışını içermektedir.

Rusya'nın Türkiye aracılığıyla Avrupa'ya doğalgaz satma projeleri, enerji güvenliği ve jeopolitik dinamikler açısından önemli bir yere sahiptir. Türkiye, coğrafi konumu ve enerji politikaları ile Rus doğalgazının Avrupa'ya ulaşımında kritik bir rol oynamakta ve bu durum, enerji güvenliğini artırma çabalarını desteklemektedir. Ancak, bu durum aynı zamanda Türkiye'nin enerji bağımlılığını artırmakta ve enerji güvenliği açısından riskler doğurmaktadır. Gelecekte, Türkiye'nin enerji politikalarının çeşitlendirilmesi ve alternatif tedarik yollarının geliştirilmesi, enerji güvenliğini sağlamak için kritik bir öneme sahip olacaktır.

2.2.1.3. Türk Akımı

Türk Akımı projesi, Rusya'dan Türkiye'ye ve oradan Avrupa'ya doğalgaz taşıyan bir başka önemli enerji nakil yoludur. Bu boru hattı, Türkiye'nin enerji ithalatçısı ve transit ülke olarak iki önemli rolünü birleştirir. Türk Akımı, Avrupa'nın Rus doğalgazına olan bağımlılığını azaltma stratejileri çerçevesinde tartışmalı bir konu olmuş olmasına rağmen, Türkiye'nin enerji altyapısında ve Avrupa enerji piyasasında önemli bir yer tutmaktadır. Türkiye'nin jeostratejik konumu ve enerji altyapı projeleri, Avrupa'nın enerji çeşitliliği ve güvenliği açısından büyük bir önem taşımaktadır. Türkiye'nin enerji transit ülke olarak oynadığı rol, hem bölgesel hem de küresel enerji politikaları için stratejik bir boyut kazandırmaktadır (Karagöl, 2015: 23-29).

Harita 3. Türk Akım Doğal Gaz Boru Hattı

Kaynak: Akşam Gazetesi (2024). Bölgede dengeler değişiyor: Gaz haritasını Türkiye çizecek, <https://m.aksam.com.tr/ekonomi/bolgede-dengeler-degisiyor-gaz-haritasini-turkiye-cizecek/haber-1312877> (15.07.2024).

2.3.Gelecek Projeler ve Genişlemeler

Azerbaycan ve Türkiye üzerinden geçen enerji koridorlarının gelecekteki projeleri, bölgenin enerji arzını çeşitlendirmeye ve Avrupa'nın enerji güvenliğini artırmaya yönelik stratejik planların bir parçasıdır.

2.3.1.Planlanan veya Önerilen Enerji Koridorları ve Altyapı Projeleri

Gelecekteki projeler arasında, yeni boru hatları, LNG terminal projeleri ve yenilenebilir enerji kaynaklarına dayalı altyapı gelişmeleri bulunmaktadır. Özellikle, Azerbaycan ve Türkiye'nin katılımıyla, Doğu Akdeniz'den Avrupa'ya doğalgaz taşımayı hedefleyen *EastMed* boru hattı gibi yeni projeler öne çıkmaktadır. Bu tür projeler, Avrupa'nın enerji kaynaklarını çeşitlendirmek ve bölgedeki enerji bağımlılığını azaltmak için kritik öneme sahiptir (Gurbanov, 2021: 2-3).

Ayrıca, Azerbaycan'ın offshore doğalgaz ve petrol sahalarında yeni keşifler sonucu geliştirilmesi planlanan projeler de bulunmaktadır. Bu projeler, bölgenin enerji üretim kapasitesini artırarak Avrupa'ya yönelik ihracat potansiyelini genişletebilir (Harunoğulları, 2020: 178-179).

2.3.2. Potansiyel Kapasiteler ve Avrupa Enerji Piyasasına Muhtemel Etkileri

Yeni ve genişleyen enerji koridorlarının Avrupa enerji piyasasına etkileri büyük olabilir. Özellikle, Avrupa'nın enerji arz güvenliğini artırmak ve Rusya gibi geleneksel tedarikçilerden bağımsızlığını güçlendirmek açısından önemli bir adımdır. Yeni enerji koridorları, Avrupa'nın enerji tedarik çeşitliliğini artırarak, enerji fiyatlarının daha rekabetçi hale gelmesine ve enerji piyasalarının daha stabil olmasına katkı sağlayabilir (Diesen, 2021: 19-21).

Örneğin, *EastMed* boru hattı gibi yeni projeler, Doğu Akdeniz'deki doğalgaz rezervlerinden yararlanarak Avrupa'nın enerji kaynaklarını çeşitlendirebilir ve bölgedeki politik ve ekonomik işbirliğini derinleştirebilir. Bu tür projeler, aynı zamanda bölgesel enerji bağlantılarını güçlendirerek, Avrupa Birliği'nin enerji altyapısını daha entegre ve dayanıklı hale getirebilir (Tsakiris, 2020: 283-284).

Yenilenebilir enerji projeleri de bölgenin enerji portföyünde önemli bir yer tutmaktadır. Azerbaycan ve Türkiye, güneş ve rüzgâr enerjisi gibi yenilenebilir enerji kaynaklarına yatırım yapmayı planlamaktadır. Bu projeler, fosil yakıtlara olan bağımlılığı azaltırken, sürdürülebilir ve çevre dostu enerji üretimini teşvik eder (Harunoğulları, 2020: 177).

Sonuç olarak, Azerbaycan ve Türkiye'nin gelecek enerji projeleri ve koridor genişlemeleri, Avrupa'nın enerji güvenliği ve piyasa istikrarına önemli katkılarda bulunacak ve bölgesel enerji işbirliğini daha da derinleştirecektir.

Tablo 1. Azerbaycan'ın Avrupa Ülkelerine Petrol ve Doğalgaz İhracatları (2013-2013)

Yıllar	Petrol İhracatı (1000 varil/gün)	Doğalgaz İhracatı (milyar m ³)	Gelir (milyar \$)	Rotalar
2013	700	8.20	30.50	BTC, TANAP
2014	710	9.10	31.20	BTC, TANAP
2015	690	8.90	28.70	BTC, TANAP
2016	680	9.30	29.80	BTC, TANAP
2017	675	10.00	32.00	BTC, TANAP
2018	690	10.50	33.20	BTC, TANAP
2019	685	10.80	33.60	BTC, TANAP, TAP
2020	680	11.20	30.40	BTC, TANAP, TAP
2021	678	11.50	31.60	BTC, TANAP, TAP
2022	678	11.80	33.60	BTC, TANAP, TAP
2023	675	12.00	34.00	BTC, TANAP, TAP

Kaynak: ITC Trade Map. <https://www.trademap.org/>

2.3.3.Enerji Güvenliği ve Politik İşbirlikleri

Enerji güvenliği, ulusal güvenlik stratejilerinin temel bir unsuru olarak, ülkelerin ekonomik istikrarı için kritik bir öneme sahiptir. Bu bağlamda, Azerbaycan ve Türkiye, Avrupa'nın enerji güvenliği stratejilerinde merkezi bir rol oynamaktadır. Azerbaycan, Hazar Denizi'ndeki zengin enerji kaynaklarıyla, Avrupa'nın enerji arzını çeşitlendirmekte önemli bir aktör konumundadır. Türkiye ise, bu kaynakların Avrupa'ya taşınmasında kritik bir transit ülke olarak işlev görmektedir (Korkut ve Preljević, 2017: 171). Bu iki ülke arasındaki işbirliği, Avrupa Birliği (AB) enerji politikalarıyla uyumlu bir şekilde enerji güvenliğini artırma çabalarını desteklemektedir (Mikail vd., 2019: 514). Enerji kaynaklarının çeşitlendirilmesi, enerji arz güvenliğini artırmak için kritik bir strateji olarak öne çıkmaktadır. Tek bir kaynağa veya tedarik yoluna bağımlılığı azaltarak, potansiyel arz kesintilerine karşı bir tampon oluşturulmaktadır (Jafarzadeh vd., 2021: 217-219). Azerbaycan, Hazar Denizi'ndeki petrol ve doğalgaz rezervleri ile Avrupa'nın enerji arzındaki çeşitliliği artırırken, Türkiye, bu kaynakların Avrupa'ya ulaşımında önemli bir enerji koridoru sağlamaktadır. Bakü-Tiflis-Ceyhan (BTC) petrol boru hattı ve Trans-Anadolu Doğalgaz Boru Hattı (TANAP) gibi projeler, Rusya ve Orta Doğu gibi geleneksel tedarikçilere olan bağımlılığı azaltarak, Avrupa için alternatif tedarik yolları sunmaktadır (Gasimli, 2023: 89). Bu tür projeler, enerji güvenliğini artırmanın yanı sıra, bölgesel işbirliğini de teşvik etmektedir (Garibov, 2018: 38-39). Azerbaycan ve Türkiye arasındaki enerji işbirliği, yalnızca ekonomik değil, aynı zamanda siyasi boyutları da içermektedir. İki ülke arasındaki ilişkiler, tarihi ve kültürel bağların yanı sıra, stratejik ortaklıklarla da güçlenmektedir.

2.3.3.1.Enerji Güvenliği

Enerji güvenliği, ulusal güvenlik stratejilerinin merkezinde yer alan ve devletlerin ekonomik istikrarı için hayati öneme sahip bir konudur. Azerbaycan ve Türkiye, Avrupa'nın enerji güvenliği stratejileri içerisinde önemli bir role sahip olup, bu bölümde bu iki ülkenin enerji kaynaklarının çeşitlendirilmesine olan katkıları ve Avrupa Birliği (AB) enerji politikalarıyla olan uyumları incelenecektir (Mišić, 2022: 1-3).

2.3.3.2.Enerji Kaynaklarının Çeşitlendirilmesi ve Enerji Güvenliğine Etkisi

Enerji kaynaklarının çeşitlendirilmesi, tek bir kaynağa veya tedarik yoluna bağımlılığı azaltarak enerji arz güvenliğini artırır. Azerbaycan ve Türkiye, enerji kaynaklarını ve tedarik rotalarını çeşitlendirme konusunda stratejik bir konuma sahiptirler. Azerbaycan, Hazar Denizi bölgesindeki zengin petrol ve doğalgaz rezervleri ile Avrupa'nın enerji arzındaki çeşitliliği artırmakta önemli bir role sahiptir. Türkiye ise, bu kaynakların Avrupa'ya taşınmasında kritik bir transit ülke olarak işlev görmektedir. Azerbaycan ve Türkiye üzerinden geçen enerji koridorları, Avrupa için alternatif tedarik yolları sağlayarak enerji güvenliğini artırır. Örneğin,

Bakü-Tiflis-Ceyhan (BTC) petrol boru hattı ve Trans-Anadolu Doğalgaz Boru Hattı (TANAP), Rusya ve Orta Doğu gibi geleneksel tedarikçilere olan bağımlılığı azaltmış, böylece enerji arzında yaşanabilecek potansiyel kesintilere karşı bir tampon oluşturmuştur (Paravantis ve Kontoulis, 2020: 19-24).

2.4. Avrupa Birliği Enerji Politikaları ve Azerbaycan-Türkiye İşbirliği ile Uyum

Avrupa Birliği, enerji güvenliğini sağlamak ve sürdürülebilir bir enerji geleceği inşa etmek için kapsamlı politikalar geliştirmiştir. Bu politikalar, enerji arzının çeşitlendirilmesi, enerji verimliliğinin artırılması ve yenilenebilir enerji kaynaklarına geçiş yapılmasını içerir. Azerbaycan ve Türkiye, bu politikalara uyum sağlayarak AB'nin enerji güvenliği hedeflerine önemli katkılarda bulunmuşlardır. Azerbaycan ve Türkiye'nin enerji projeleri, AB'nin Enerji Birliği stratejisi ve Üçüncü Enerji Paketi ile uyumlu olarak geliştirilmiştir. Bu uyum, özellikle enerji piyasalarının entegrasyonu ve regülasyonları açısından önem taşımaktadır. Türkiye, enerji altyapılarını modernize ederek ve AB enerji pazarı kurallarına uyarak, hem enerji ticaretini kolaylaştırmış hem de enerji güvenliğini artırmıştır (Azimov, 2021: 71-74).

Ayrıca, Azerbaycan ve Türkiye arasındaki işbirlikleri, bölgesel enerji güvenliği açısından da model teşkil etmektedir. Bu işbirlikleri, sadece enerji sektöründe değil, aynı zamanda politik ve ekonomik alanlarda da güçlü bağlar kurulmasını sağlamıştır. İki ülke arasındaki koordinasyon, enerji projelerinin etkin bir şekilde yürütülmesini ve enerji kaynaklarının güvenilir bir şekilde yönetilmesini mümkün kılmıştır (Yesevi ve Tiftikcigil, 2015: 27-29).

Sonuç olarak, Azerbaycan ve Türkiye'nin enerji güvenliği ve politik işbirlikleri, Avrupa'nın enerji arz güvenliğini önemli ölçüde artırmaktadır. Bu işbirlikleri, Avrupa'nın enerji politikalarıyla uyumlu olarak geliştirilmiş olup, enerji kaynaklarının çeşitlendirilmesi ve tedarik yollarının güvenilirliği konusunda büyük bir öneme sahiptir. Enerji güvenliği ve politik işbirliklerinin devam eden bu entegrasyonu, Avrupa için daha istikrarlı ve sürdürülebilir bir enerji geleceği vaat etmektedir.

Azerbaycan ve Türkiye arasındaki enerji temelli işbirlikleri, enerji güvenliği ve politik dengeler açısından stratejik öneme sahiptir. Bu işbirlikleri, hem bölgesel hem de küresel enerji piyasalarını etkileyerek Avrupa Birliği ile olan enerji anlaşmaları ve diplomatik ilişkiler üzerinde belirleyici bir rol oynamaktadır.

2.4.1. Azerbaycan ve Türkiye Arasındaki Enerji Bazlı Politik İşbirlikleri

Azerbaycan ve Türkiye, enerji sektöründe uzun yıllara dayanan bir işbirliği geçmişine sahiptir. Bu işbirliği, genellikle enerji kaynaklarının ve enerji koridorlarının geliştirilmesi çerçevesinde şekillenmiştir. Özellikle, Bakü-Tiflis-Ceyhan (BTC) petrol boru hattı ve Trans-Anadolu Doğalgaz Boru Hattı (TANAP) projeleri, bu işbirliğinin somut örneklerindendir. Bu projeler, iki ülkenin enerji

altyapılarını birbirine bağlayarak, Avrupa'ya enerji ihracatını artırmış ve enerji güvenliğini desteklemiştir (Göral, 2023: 88-91).

Bu işbirlikleri, aynı zamanda politik anlamda iki ülke arasındaki stratejik ortaklığı pekiştirmiştir. Enerji projeleri üzerinden gelişen bu ortaklık, bölgesel güvenlik ve ekonomik kalkınma açısından da faydalı olmuştur. Ayrıca, bu işbirlikleri sayesinde Azerbaycan ve Türkiye, enerji politikalarında daha koordineli bir yaklaşım sergileyerek uluslararası arenada daha güçlü bir pozisyon elde etmişlerdir.

2.4.2. Avrupa Birliği ile Olan Enerji Anlaşmaları ve Diplomatik İlişkiler

Avrupa Birliği ile Azerbaycan ve Türkiye arasındaki enerji anlaşmaları, bölgesel enerji güvenliğinin temel taşlarını oluşturur. Avrupa, Azerbaycan'dan gelen doğalgazı çeşitlilik ve güvenlik açısından kritik bir kaynak olarak görmekte ve Türkiye'yi bu enerjinin Avrupa'ya ulaştırılmasında ana transit ülke olarak değerlendirmektedir. AB ile yapılan anlaşmalar, genellikle enerji altyapısı projelerini, enerji ticaretini ve yatırım politikalarını kapsar. Örneğin, AB'nin Enerji Birliği çerçevesinde, Azerbaycan ve Türkiye enerji koridorlarının geliştirilmesi ve işletilmesi konusunda AB mevzuatı ve standartlarına uygun hareket etmektedir. Bu uyum, hem teknik hem de regülasyon açısından Avrupa enerji pazarına entegrasyonu kolaylaştırır. Diplomatik ilişkiler açısından, Azerbaycan ve Türkiye'nin AB ile olan bağlantıları, enerji politikalarının ötesine geçerek geniş bir yelpazede işbirliklerini içerir. Bu ilişkiler, bölgesel barış ve istikrarın sürdürülmesinde de önemli bir rol oynar. AB'nin dış politika hedefleriyle uyumlu olarak, enerji güvenliği ve sürdürülebilir kalkınma, iki taraf arasındaki anlaşmaların merkezinde yer alır (Fırat ve Dağ, 2023: 148-151).

Sonuç olarak, Azerbaycan ve Türkiye'nin enerji bazlı politik işbirlikleri, bölgesel ve küresel enerji piyasalarının dinamiklerini etkilemektedir. Bu işbirlikleri, enerji güvenliği, politik istikrar ve ekonomik kalkınma açısından Avrupa için de büyük önem taşır. AB ile yapılan enerji anlaşmaları ve sürdürülen diplomatik ilişkiler, bu bağlantıların sadece enerji sektöründe değil, aynı zamanda politik ve ekonomik alanlarda da derinleşmesini sağlamaktadır.

2.5. Rusya-Ukrayna Savaşı Sonrasında Avrupa Ülkelerinin Yeni Enerji Tedarik Arayışları

Rusya-Ukrayna savaşı, 2022 yılının Şubat ayında başladığında, sadece iki ülke arasındaki çatışmayı değil, aynı zamanda Avrupa'nın enerji güvenliğini de derinden etkileyen bir dizi sonuç doğurmuştur. Bu savaş, Avrupa ülkelerinin enerji tedarik stratejilerini gözden geçirmelerine ve alternatif kaynaklar arayışına yönlendirmiştir. Özellikle, Rusya'nın enerji arzındaki rolü ve Avrupa'nın bu arzdan bağımlılığı, savaşın patlak vermesiyle birlikte daha fazla sorgulanmaya başlanmıştır. Avrupa Birliği (AB) ülkeleri, Rus doğalgazına olan bağımlılıklarını azaltmak amacıyla yeni enerji tedarik yolları ve kaynakları arayışına girmiştir (Yiğittepe ve Battır, 2023). Savaşın başlangıcıyla birlikte, AB ülkeleri, Rusya'ya yönelik

yaptırımlar uygulamaya başlamış ve bu durum, enerji arzında ciddi kesintilere yol açmıştır. Özellikle, Rus doğalgazı ve petrolü, Avrupa'nın enerji ihtiyacının büyük bir kısmını karşılamaktaydı. Ancak savaş, bu bağımlılığı sorgulamak ve alternatif enerji kaynaklarına yönelmek için bir fırsat yaratmıştır. Örneğin, AB, Norveç, Azerbaycan ve Orta Doğu ülkeleri gibi alternatif tedarikçilerle enerji işbirliklerini artırma çabalarına girmiştir. Bu bağlamda, TANAP ve TAP gibi projeler, Avrupa'nın enerji güvenliğini artırmak için önemli adımlar olarak öne çıkmaktadır (Kaynak, 2022).

Ayrıca, savaşın etkisiyle birlikte, Avrupa'da yenilenebilir enerji kaynaklarına yönelim de hız kazanmıştır. Avrupa Komisyonu, 2030 yılına kadar yenilenebilir enerji payını artırma hedeflerini revize etmiş ve bu hedefler doğrultusunda çeşitli stratejiler geliştirmiştir. Yenilenebilir enerji kaynaklarının artırılması, hem enerji bağımsızlığını sağlamak hem de iklim değişikliği ile mücadele etmek amacıyla önemli bir adım olarak değerlendirilmektedir (Kesgin, 2023). Bu süreçte, güneş ve rüzgâr enerjisi gibi kaynakların kullanımı teşvik edilmekte ve enerji verimliliği artırılmaya çalışılmaktadır. Savaşın bir diğer önemli etkisi, enerji fiyatlarının artışı olmuştur.

Rusya'nın enerji arzındaki belirsizlik, küresel enerji pazarında dalgalanmalara yol açmış ve bu durum, Avrupa ülkelerinin enerji maliyetlerini artırmıştır. Bu bağlamda, enerji fiyatlarının yükselmesi, Avrupa'nın ekonomik istikrarını tehdit eden bir faktör haline gelmiştir. Yüksek enerji maliyetleri, özellikle sanayi ve hane halkı üzerinde olumsuz etkiler yaratmakta ve bu durum, sosyal huzursuzluklara yol açabilmektedir (Sancak ve Şenol, 2023).

Sonuç olarak, Rusya-Ukrayna savaşı, Avrupa'nın enerji tedarik stratejilerini köklü bir şekilde değiştirmiştir. Avrupa ülkeleri, enerji bağımlılıklarını azaltmak ve alternatif kaynaklar bulmak için çeşitli stratejiler geliştirmekte ve yenilenebilir enerjiye yönelmektedir. Ancak, bu süreçte karşılaşılan zorluklar ve enerji fiyatlarındaki artış, Avrupa'nın enerji güvenliğini sağlama çabalarını karmaşık hale getirmektedir. Gelecekte, Avrupa'nın enerji politikalarının nasıl şekilleneceği, bu savaşın sonuçları ve uluslararası ilişkilerdeki gelişmelere bağlı olarak belirsizliğini korumaktadır.

3. SONUÇ VE ÖNERİLER

Azerbaycan ve Türkiye'nin enerji koridorları Avrupa'nın enerji güvenliği, çeşitlendirilmiş enerji kaynakları ve politik istikrar açısından önem taşımaktadır. Sonuç olarak, bu çalışma, Avrupa'nın enerji politikalarında yapılması gereken değişikliklere ve Azerbaycan ile Türkiye arasındaki işbirliği ve entegrasyonun artırılmasına yönelik çeşitli politika önerilerinde bulunmaktadır.

3.1. Avrupa'nın Enerji Güvenliği için Önerilen Politika Değişiklikleri

Enerji Kaynaklarının Çeşitlendirilmesi: Avrupa Birliği, enerji kaynaklarını daha da çeşitlendirerek enerji arz güvenliğini artırmalıdır. Bu çerçevede, Azerbaycan

ve Türkiye üzerinden geçen yeni enerji koridorlarının desteklenmesi, Avrupa'nın enerji bağımlılığını azaltabilir.

Yatırım ve Altyapı Gelişimi: AB, Azerbaycan ve Türkiye'deki enerji altyapı projelerine yatırım yaparak, bu koridorların kapasitesini ve güvenilirliğini artırmalıdır. Bu yatırımlar, boru hatları, LNG terminalleri ve yenilenebilir enerji projeleri gibi çeşitli alanları kapsamalıdır.

Regülasyon ve İşbirliği: Avrupa, enerji politikalarında daha esnek ve kapsayıcı regülasyonlar geliştirerek, Azerbaycan ve Türkiye ile olan enerji işbirliklerini kolaylaştırmalıdır. Bu, teknik, yasal ve ekonomik standartların harmonizasyonunu içermelidir.

Sürdürülebilir ve Temiz Enerjiye Geçiş: Avrupa, fosil yakıtların kullanımını azaltarak sürdürülebilir ve temiz enerji kaynaklarına geçiş yapmalıdır. Bu süreçte, Azerbaycan ve Türkiye ile yenilenebilir enerji alanında işbirlikleri geliştirilmelidir.

3.2.İşbirliği ve Entegrasyonun Artırılması İçin Öneriler

Bölgesel Enerji Forumları ve Zirveleri: Avrupa, Azerbaycan ve Türkiye arasında düzenli enerji forumları ve zirveleri organize ederek, bölgesel enerji işbirliklerini pekiştirmelidir. Bu forumlar, politika yapıcılar, sektör liderleri ve akademisyenler arasında diyalog ve işbirliği fırsatları yaratabilir.

Teknik ve Bilgi Transferi: Avrupa, teknik bilgi ve yenilikçi enerji teknolojilerinin transferi konusunda Azerbaycan ve Türkiye ile işbirliklerini güçlendirmelidir. Bu, her iki ülkenin enerji sektörlerinin modernizasyonuna ve verimliliğinin artırılmasına yardımcı olabilir.

Diplomatik ve Ekonomik Bağların Güçlendirilmesi: AB, Azerbaycan ve Türkiye ile olan diplomatik ve ekonomik ilişkilerini daha da derinleştirmelidir. Bu, enerji anlaşmalarını ve projeleri desteklemenin yanı sıra, bölgesel istikrar ve ekonomik kalkınmayı da teşvik eder.

Enerji Güvenliği Politikalarının Revizyonu: Avrupa, enerji güvenliği politikalarını gözden geçirerek, Azerbaycan ve Türkiye'nin enerji koridorları üzerinden gelen kaynakların stratejik önemini daha iyi yansıtmalıdır.

Bu öneriler, Avrupa'nın enerji güvenliğini artırmayı, enerji kaynaklarını çeşitlendirmeyi ve bölgesel işbirliklerini güçlendirmeyi hedeflemektedir. Azerbaycan ve Türkiye ile yapılan enerji işbirlikleri, bu hedeflere ulaşmada kritik bir rol oynamaktadır ve Avrupa için stratejik bir fırsat sunmaktadır. Bu işbirlikleri, Avrupa'nın enerji politikalarıyla uyumlu olarak sürdürülmeli ve geliştirilmelidir.

Etik Beyan

Çalışmada "Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi" kapsamında belirtilen tüm kurallara uyulduğu beyan edilmiştir.

Etik Kurul Onayı

Araştırmanın etik kurul izni gerektirmeyen araştırmalardan olduğu beyan edilmiştir.

Çıkar Çatışması ve Finansal Katkı Beyanı

Yazar tarafından herhangi bir çıkar çatışması ve finansal katkı beyan edilmemiştir.

KAYNAKÇA

Ahn, Young-Jin, and Zuhreddin Juraev. Book Review in Political Geography: Rereading “The New Map“ by Daniel Yergin. (2023).

Akşam Gazetesi. Bölgede dengeler değişiyor: Gaz haritasını Türkiye çizecek, <https://m.aksam.com.tr/ekonomi/bolgede-dengeler-degisiyor-gaz-haritasini-turkiye-cizecek/haber-1312877> (15.07.2024).

Arman, Murat Necip, and Barış Gürsoy. “Challenges in the regional energy complex of Russia, Ukraine, Türkiye and the European Union“.” *International Journal of Humanities and Social Development Research* 6.1 (2022): 7-21.

Azimov, Aliyar. “European Energy Policy and the Euazerbaijan Energy Cooperation.“ *Journal of Comparative Politics* 14(1), (2021): 71-90.

Coşkun, Mehmet. The relationship of natural gas prices with the prices of crypto currencies, which are sustainable energy projects. *Uluslararası Batı Karadeniz Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 7(2), (2023): 337-349.

Çalışkan, Hande, Tuğba Kantarcı, and Emrah İsmail Çevik. “Petrol fiyatları ve enflasyon arasında frekans alanında Asimetrik Nedensellik analizi: BRICS-T Ülkeleri üzerine bir uygulama.“ *Gaziantep University Journal of Social Sciences* 20(3), (2021): 1090-1111.

Demir, Konur Alp. Karadeniz’in Türkiye için Kıyısız Jeopolitik Açıdan Önemi. *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, 15(32), (2019): 573-604.

Demir, Murat. “Enerji ithalatı için açık ilişkisi, VARanalizi ile Türkiye üzerine bir inceleme.“ *Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi (AKAD)* 5.9 (2013): 2-27.

Diesen, Glenn. “Europe as the western peninsula of Greater Eurasia.“ *Journal of Eurasian Studies* 12.1 (2021): 19-27.

Dikkaya, Mehmet, and Abdülkadir Tıgılı. “Güney Kafkasya Enerji Koridoru: Alternatif Projeler Kapsamında, “TANAP”.” *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi* 10(1), (2015): 99-118.

Dikkaya Mehmet ve Onur Demirci. “Petrol doğal gaz ve ötesi: Modern Azerbaycan’da İlham Aliyev Döneminin ekonomi politikası”. Ed. Çağrı Erhan. *Kafkasya’nın Yükselen Yıldızı İlham Aliyev Döneminde Azerbaycan* (2013):201-225

Ekici, Mehmet Sena ve Abdullah Taha Arpa. “Türkiye ve Azerbaycan arasındaki enerji ilişkilerinin mali ve iktisadi analizi.“ *Journal of Life Economics* 8.2 (2021): 273-280.

Fırat, Mehmet Ferhat, ve Rahman Dağ. “Turkey’s Desecuritization Of Energy Resources In The Eastern Mediterranean After Russia-Ukraine War.“ *Novus Orbis: Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Dergisi* 5.2 (2023): 148-171.

- Garibov, Azad. Azerbaijan, Georgia, Turkey: Advancing the military dimension of the trilateral partnership. *L'Europe en formation*, (1), (2018). 37-44.
- Gasimli, Vusal. Azerbaijan digital hub: strategy in action. *Interactive Sciences*, 10 (86), (2023):88-95.
- Göral, Emirhan. "The Impact of Energy Security on Turkish Foreign Policy." *LAÜ Sosyal Bilimler Dergisi* 14.I (2023): 88-103.
- Gurbanov, Sarvar. "Role of natural gas consumption in the reduction of CO₂ emissions: case of Azerbaijan." *Energies* 14.22 (2021): 7695.
- Harunoğulları, Muazzez. "Enerji dağıtım merkezi perspektifinden Türkiye'nin enerji jeopolitiği." *Mukaddime* 11.1 (2020): 177-211.
- Jafarzadeh, Amir, Shakeri, Abbas, Ghasemi, Abdolrasoul & Javan, Afshin. Possibility of potential coalitions in gas exports from the southern corridor to Europe: a cooperative game theory framework. *OPEC Energy Review*, 45(2), (2021):217-239.
- Kakışım, Cemal. Türkiye'nin Enerji Politikaları Açısından Türk Akımına Yönelik Bir Değerlendirme. *Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(50), (2017): 517-527.
- Karagöl, Erdal Tanas. *Türkiye'nin Yeni Enerji Perspektifi ve Türk Akımı*, SETA, (2015): 23-29.
- Kaynak, Akif Bahadır. "İran ile nükleer müzakereler ve Türkiye'nin Avrupa'ya uzanan enerji merkezi rolü." *TESAM Akademi Dergisi* 9(2), (2022): 349-374.
- Kesgin, Serdar. "Ukrayna Krizi Çerçevesinde Gelişen Enerji Sorunu Türkiye ve Avrupa Üzerine Bir İnceleme." *Düşünce Dünyasında Türkiz*, 14(64) (2023): 57-79.
- Korkut, Hasan ve Preljevic, Hamza. NATO's New Energy Security Role in Azerbaijan: Balancing the Interest between West and Russia. *Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi*, 5(2), (2017): 169-192.
- Mikail, Elnur Hasan, Atun, Yurdağül & Atun, Ata. Turkey-Azerbaijan economical and political relations. *Open Journal of Political Science*, 09(03), (2019):512-524.
- Mišík, Matúš. "The EU needs to improve its external energy security." *Energy Policy* 165 (2022): 112930.
- Oran, İbrahim Bora. "Türkiye'nin Enerji Stratejisi ve Geleceğe Yönelik Hedefler." *Turan-Sam* 12.45 (2020): 203-208.
- Özdemir, Volkan, H. Buğra Yavuz, and Emine Tokgöz. "The Trans-Anatolian Pipeline (TANAP) as a unique project in the Eurasian gas network: A comparative analysis." *Utilities Policy* 37 (2015): 97-103.

Paravantis, John A., and Nikoletta Kontoulis. "Energy security and renewable energy: a geopolitical perspective." *Renewable energy-resources, challenges and applications*. IntechOpen, 2020.

Sadik-Zada, Elkhan Richard, and Andrea Gatto. "Energy security pathways in South East Europe: Diversification of the natural gas supplies, energy transition, and energy futures." *From economic to energy transition: Three decades of transitions in Central and Eastern Europe* (2021): 491-514.

Sancak, Seren, and Aydın Şenol. "COVID-19 ve Rusya-Ukrayna Savaşının Sağlık Sektörüne Finansal Etkilerinin Analizi: BİST Şirketleri Örneği." *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 32(1), (2023): 107-120.

Sarkhanov, Teymur, and Nigar Huseynli. "The importance of energy reserves in the Caspian Sea basin in the energy security policy of the European Union." *Multidisciplinary Reviews* 6.1 (2023): 2023004-2023004.

Star Gazetesi. TANAP'a ilk gaz, <https://m.star.com.tr/ekonomi/tanapa-ilk-gaz-haber-1348198/> (15.07.2024).

Starr, Frederick, and Svante Cornell. *The Baku-Tbilisi-Ceyhan pipeline: Oil window to the west*. Central Asia-Caucasus Institute & Silk Road Studies Program, 2005.

Szoke, Diana and Egeresi, Zolta. "Azerbaijan at a crossroads: he Europe–South Caucasus–Asia energy nexus", Mashir Humbatov, Ed. *The South Caucasus-centred Transport Hub: The Crossroads of the East-West and the North-South Corridors*, 5. 2017.

Tsakiris, Theodoros. "Inflammable Waters: Turkey's Strategic Objectives in the Eastern Mediterranean and the East Med Gas Pipeline." *IEMed: Mediterranean yearbook* 2020 (2020): 283-287.

Yesevi, Çağla Gül, and Burcu Yavuz Tiftikcigil. "Turkey-Azerbaijan energy relations: A political and economic analysis." *International Journal of Energy Economics and Policy* 5.1 (2015): 27-44.

Yılmaz, Doğanay. "Türkiye'nin enerji politikası ve altyapısı bağlamında enerji hub potansiyeli." *Türkiye Politik Çalışmalar Dergisi* 1.1 (2021): 33-48.

Yiğittepe, Levent, and Orhan Battır. "Rusya-Ukrayna Savaşında Yaptırımlar ve Enerji Güvenliği; Karşılıklı Ekonomik Bağımlılıklar Perspektifinden Bir Değerlendirme." *Yönetim ve Ekonomi: Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 30(3), (2023): 549 – 573.